

Οι Άραβες, η Δημοκρατία και μια ιστορική αναδρομή

Οι πρόσφατες εξελίξεις στη Συρία δεν μπορούν να εξεταστούν ανεξάρτητα από το ιστορικό υπόβαθρο και την ευρεία ανάμιξη της Δύσης, αφού οι σημερινοί ισλαμιστές νικητές διαπνέονται από την ίδια ιδεολογία αν δεν είναι οι ίδιοι αυτοί που άρχισαν τον πόλεμο στη Συρία το 2011. Έτσι μόνο μπορούν να γίνουν αντιληπτές οι καταστάσεις και τα αίτια που οδήγησαν στο παρόν αποτέλεσμα αλλά και να προβλεφθεί το επόμενο βήμα, η μελλοντική διαμόρφωση των πραγμάτων, και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν.

Κατά τους Άραβες δημοκράτες, η κοσμικότητα ενός καθεστώτος είναι περισσότερο επιθυμητή από μια ισλαμιστική δημοκρατία της ψήφου. Η δημοκρατία είναι μια μέθοδος διακυβέρνησης και όχι η ανάδειξη μια ισλαμικής - ισλαμιστικής κυβέρνησης στην οποία καταλήγουν οι τις περισσότερες φορές οι εκλογές στα αραβικά κράτη αν και υπάρχουν – ανάλογα με τις αστικές δομές της κάθε κοινωνίας – εξαιρέσεις.

Στην Αλγερία, το Μέτωπο Ισλαμικής Σωτηρίας (FIS) επέτυχε να κερδίσει τον πρώτο γύρο των βουλευτικών εκλογών τον Δεκέμβριο του 1991. Την τελευταία στιγμή, Ιανουάριο 1992, αντιλαμβανόμενοι ότι η δημοκρατία θα αυτοκτονούσε αν επέτρεπε να εξελιχθούν τα πράγματα όπως διαγράφονταν, κράτος και στρατός που παρέμεναν πάντα πιστοί στον πυρήνα του κοσμικού Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου FLN, το οποίο είχε εξασφαλίσει την ανεξαρτησία της Αλγερίας, επενέβησαν. Ανάγκασαν τον Πρόεδρο Bendjedid σε παραίτηση και την εξουσία ανέλαβε ένα Ανώτατο Συμβούλιο του Κράτους από κοσμικούς δημοκρατικούς, το οποίο ακύρωσε τις εκλογές προβάλλοντας ότι η εφαρμογή των δημοκρατικών αρχών στην εν λόγω περίπτωση θα αποτελούσε την τελευταία δημοκρατική πράξη στην Αλγερία. Αν αναλάμβαναν οι Ισλαμιστές δεν επρόκειτο να γίνουν ξανά ελεύθερες εκλογές στη χώρα. Ιδού, είπαν, το παράδειγμα του Ιράν. Η Δύση διαφώνησε υποστηρίζοντας με παρωπίδες τις «δημοκρατικές διαδικασίες». Οι Ισλαμιστές του FIS, διωκόμενοι, συγκρότησαν διάφορες ένοπλες τρομοκρατικές ομάδες. Δημιουργήθηκε ένας παράνομος οιονεί στρατός οποίος ενέδρευε και σκότωνε εν ψυχρώ, εισερχόταν στα χωριά που δεν ήταν ισλαμιστικά, δολοφονούσε όλους τους άνδρες ανεξαιρέτως για να πάρει τις γυναίκες και τα παιδιά ως σκλάβους. Όλοι οι ξένοι και οι χριστιανοί ήταν ανεπιθύμητοι και εκτελούνταν σχεδόν «επί τη εμφανίσει». Οι νεκροί της εποχής, θύματα της ισλαμιστικής τρομοκρατίας, ξεπέρασαν κατά πολύ τους εκατό χιλιάδες. Όλες αυτές οι ανήκουστες βαρβαρότητες ήταν δήθεν δικαιολογημένες από μια απίστευτα σκληρή θρησκευτική άποψη και δίνουν την εικόνα του τι θα επακολουθούσε σε όλη την Αλγερία αν το FIS επετύγχανε να αναλάβει την εξουσία το 1991.

Κατά την «Επανάσταση του Λωτού» στην Αίγυπτο, η Δύση, αν και θέλησε να αναμιχθεί, δεν είχε σημαντικό ρόλο. Κατά τον πρώτο γύρο των εκλογών που διεξήχθησαν τον Ιούνιο 2012, οι ισλαμιστές υποψήφιοι έλαβαν περίπου το 42%, ενώ οι ρεπουμπλικάνοι κοσμικοί, το 58%. Κατά τον δεύτερο γύρο, ο υποψήφιος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας Mohammed Morsi εξελέγη Πρόεδρος με το 51.7% των ψήφων. Η κοσμική αντιπολίτευση δεν ενοχλήθηκε τόσο από την αυταρχική του διακυβέρνηση όσο από την ισλαμιστική του ατζέντα. Μετά την τεράστια διαδήλωση της 30.6.13, έδωσε προθεσμία στον Morsi να εγκαταλείψει την εξουσία μέχρι τις 2.7.13, απειλώντας με μια εκστρατεία ανυπακοής σε περίπτωση άρνησης. Την ημέρα εκείνη, στις 2.7.13 ο Πρόεδρος της Αιγύπτου συναντήθηκε με τον αρχηγό του στρατού Abdel Fattah al-Sissi κατά την οποία ο δεύτερος του επέδωσε

τελεσίγραφο για να αποχωρήσει από την εξουσία. Ο Morsi απέρριψε το τελεσίγραφο με ομιλία του το ίδιο βράδυ. Την επομένη, ο στρατός επενέβη ανατρέποντας τον Morsi.

Οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας στα πλαίσια της Αραβικής Άνοιξης στην Συρία, άρχισαν στις 15 Μαρτίου 2011 με αντικείμενο την διαφθορά και την καταπάτηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως προβαλλόταν. Στην βάση βέβαια υπήρχε εξαρχής ο στόχος της απομάκρυνσης του Bachar al Assad, σύμφωνα και με τις επιθυμίες της Δύσης.

Το καθεστώς αντέδρασε σκληρά με συλλήψεις, και λογοκρισία αλλά και ορισμένες παραχωρήσεις όπως την απελευθέρωση εκατοντάδων πολιτικών κρατούμενων, μεταξύ των οποίων και ισλαμιστών, μερικοί από τους οποίους ανέλαβαν αμέσως ηγετική δράση στο πλευρό των ανταρτών, κατά την ένοπλη εξέγερση που ακολούθησε. Οι αντίπαλοι του Assad ωστόσο δεν είχαν κατά νου παρά μόνο την απομάκρυνση του από την εξουσία. Έτσι απέρριψαν και το δημοψήφισμα του Φεβρουαρίου 2012 με το οποίο έγινε δεκτό ένα νέο σύνταγμα στο οποίο δεν υπήρχε πλέον το άρθρο που έδινε στο κόμμα Ba'ath καθεστώς ως μοναδικού ηγέτη της κοινωνίας και του κράτους.

Η πλειονότητα του συριακού λαού ήταν φανερό ότι δεν απέβλεπε σε καθεστωτική αλλαγή. Το καθεστώς ήταν μάλλον κοσμικό, δεν ήταν περισσότερο αυταρχικό από τις γειτονικές αραβικές χώρες, οι μειονότητες προστατεύονταν, υπήρχαν ελευθερίες και το επίπεδο ζωής ήταν ικανοποιητικό. Επομένως το πλήθος που συμμετείχε στις διαδηλώσεις μειωνόταν σταδιακά. Ενώπιον της ισχυρής αντίδρασης του καθεστώτος και της έλλειψης συμπαράστασης εκ μέρους μεγάλης μερίδας του πληθυσμού προς τους διαδηλωτές κατέστη φανερό ότι η εξέγερση στα πλαίσια της Αραβικής Άνοιξης, είχε αποτύχει. Η Δύση όμως έμεινε προσκολλημένη στη βασική της επιδίωξη για την εκδίωξη του φιλορώσου Assad. Σύμφωνα με δημοσιεύματα εφημερίδων, τα οποία πάντως δεν αμφισβητήθηκαν, οι Δυτικοί παρείχαν στους αντικαθεστωτικούς λογιστική και πληροφοριακή υποστήριξη, μέσω δορυφόρων και ελέγχου των τηλεπικοινωνιών, ενώ όπλα φέρονται ότι παρείχαν οι χώρες του Κόλπου μέσω Ιορδανίας και Τουρκίας. Ο αρχηγός της Al Qaida, ο Al Zawahiri καλούσε τους μουσουλμάνους σε τζιχάντ, στο πλευρό των Δυτικών, για την ανατροπή του Al Assad.

Μετά την αποτυχία των διαδηλώσεων των πολιτών να επιφέρουν πτώση του καθεστώτος, ένοπλοι ισλαμιστές αντάρτες, διεθνείς ταραξίες, μισθοφόροι, Λίβυοι ισλαμιστές τρομοκράτες και υπολείμματα του στρατού της Συρίας, ανέλαβαν δράση. Στις 29 Ιουλίου 2011 μια ομάδα αξιωματικών που είχε αποσκιρτήσει από τον συριακό στρατό ίδρυσε τον Ελεύθερο Συριακό Στρατό (FSA) σηματοδοτώντας και τυπικά την μετατροπή της εξέγερσης σε ένοπλη, και την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, μεταξύ αφενός μιας νόμιμης κυβέρνησης και αφετέρου διαφόρων ένοπλων ομάδων που διέθεταν ισχυρότατη υποστήριξη από το εξωτερικό, κυρίως από την Δύση αλλά και από χώρες με ισλαμιστικό προσανατολισμό, την Αίγυπτο των Αδελφών Μουσουλμάνων, το Κατάρ, την Σαουδική Αραβία, και την Τουρκία.

Από τον Σεπτέμβριο 2011, άρχισαν να μαίνονται οι μάχες με χρήση βαρειών όπλων από αμφότερες τις πλευρές με πολλά θύματα. Οι αντάρτες έλεγχαν μεγάλες περιοχές, κυρίως κοντά στα σύνορα χωρών που τους υποστήριζαν. Ιδιαίτερα η Τουρκία επέτρεψε την εγκατάσταση του κέντρου διοίκησης και επιτελείου των εξεγερμένων στον νομό Hatay, τμήμα εδάφους που είχε αποσπάσει από την Συρία την περίοδο 1936- 1939.

Όπως σε όλους τους εμφυλίου, οι συγκρούσεις ήταν σκληρότατες και οι αντιμαχόμενοι δεν δίσταζαν να προβούν σε οποιαδήποτε βιαιότητα προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς τους, με συνέπεια μαζικούς φόνους όχι μόνο μαχητών αλλά και πολλών αμάχων. Η ανθρωπιστική καταστροφή προβλήθηκε από τα διεθνή μέσα κατά τρόπο μεροληπτικό και χρησιμοποιήθηκε από τους αντιπάλους του Assad στο εξωτερικό ως

προπαγανδιστικό όπλο εναντίον του. Η κοινή γνώμη στην Δύση πείσθηκε έτσι για το ποια ήταν η «σωστή πλευρά της ιστορίας» σύμφωνα με τη ρήση της Αμερικανίδας Υπουργού Εξωτερικών.

Επί του εδάφους, οι ισλαμιστές άρχισαν να επικρατούν στο ανταρτικό κίνημα. Ιδιαίτερα, οι ισλαμιστικές αυτές οργανώσεις με κυρίαρχη την συνδεδεμένη με την Al Qaida, Jabhat al-Nusra επεδίωκαν την εγκαθίδρυση ισλαμικού εμιράτου στην Συρία, προσπάθεια στην οποία άκων, λόγω διαφορετικής αξιολόγησης της κατάστασης, βοηθούσε και η Δύση. Οι «μαχητές της ελευθερίας» δεν ήταν πλέον διακριτικοί αναφορικά με τους σκοπούς τους και παρελάυναν ανεμίζοντας μαύρες σημαίες, σύμβολο του ισλαμικού χαλιφάτου. Ακόμη και στα πλαίσια του Ελεύθερου Συριακού Στρατού, πολλοί μαχητές λέγανε ανοικτά ότι δεν μαχόντουσαν πλέον για τον ίδιο σκοπό όπως στην αρχή, για την πτώση του καθεστώτος Assad, αλλά για την εγκαθίδρυση ισλαμικής κυβέρνησης.

Οι εξεγερμένοι, μέλη της Al Qaida, δεν άργησαν να στρέψουν τα όπλα τους εναντίον των μειονοτήτων, των Αλεβητών, των Σιιτών αλλά κυρίως των Χριστιανών. Επτά μήνες μετά την απαγωγή του Μητροπολίτη Μάρκου της Συροϊακωβιτικής Εκκλησίας και του Μητροπολίτη Χαλεπίου Παύλου του Ορθόδοξου Πατριαρχείου Αντιοχείας, ελληνικής ιθαγένειας, σημειώθηκε τον Δεκέμβριο 2013 η απαγωγή καλογραιών από το Ελληνορθόδοξο Μοναστήρι της Αγίας Θέκλας στην πόλη Μααλούλα της Συρίας. Η τζιχαντιστική ομάδα Jabhat al-Nusra μετέδιδε μαγνητοσκοπήσεις εκτελέσεων των αντιπάλων της και θεωρούσε όποιον εργάζεται για το καθεστώς ως αποστάτη και άθεο. Τα δυτικά μέσα ενημέρωσης απέφευγαν συστηματικά να αναφερθούν στις απίστευτες αγριότητες που διέπραξαν οι τζιχαντιστές, κυρίως έναντι γυναικών και παιδιών, αλλά και λοιπών, για τις οποίες πάντως οι αυτουργοί είχαν εξουσιοδότηση από τους τοπικούς θρησκευτικούς αρχηγούς των. Μετά ανέλαβε το Ισλαμικό Κράτος και τα σχόλια περιττεύουν.

Σύμφωνα με τους δημοκρατικούς Άραβες επικριτές της κατάστασης, η Συρία κατέδειξε ότι μια επανάσταση μπορεί να σκοτώσει μια χώρα και να σκοτωθεί και η ίδια. Είναι το ίδιο δύσκολο να αποδεχθεί κανείς μια φεουδαρχία της κάστας (Assad) και την φεουδαρχία ενός ένοπλου ισλαμισμού (η μετά Assad εποχή). Η θρησκεία, ξεφεύγοντας από τα πλαίσια της, κάποτε μπορεί να γίνει το ίδιο τερατώδης με μια δικτατορία. Η νίκη πάντως των Τζιχαντιστών δεν οφείλεται τόσο στην αποδυνάμωση των Ρωσικών και Ιρανικών δυνάμεων λόγω Ουκρανίας και διαμάχης με το Ισραήλ αλλά σε έναν άρτια εξοπλισμένο και οργανωμένο ισχυρότατο στρατό που ξεκίνησε από τα βόρεια της χώρας και του οποίου η προετοιμασία δεν έγινε σε μια νύκτα.

Με οποιονδήποτε μανδύα και αν εμφανίζονται οι σημερινοί νικητές της κατάστασης στη Συρία, το ιδεολογικό τους υπόβαθρο και ο τρόπος επιβολής και εφαρμογής του δεν αλλάζουν. Είναι αυτό όπως αναλύθηκε. Όσον αφορά τη Δύση που επέτυχε την εκδίωξη του Assad το ζήτημα δεν μπορεί να περιορίζεται στην απομάκρυνση των Ρωσικών βάσεων και στους πρόσφυγες. Πρωταρχικό μέλημα θα έπρεπε να ήταν η δημοκρατία, η ελευθερία και η ευημερία του Συριακού λαού. Βραχυπρόθεσμα βέβαια η Δύση θα βοηθήσει οικονομικά αλλά πρέπει να διαμορφωθούν οι θεσμοί και οι δομές οι οποίες θα επιτρέψουν στη Συρία να συνεχίσει την ύπαρξη της ως ανεξάρτητο κράτος. Η δε Δύση που άνοιξε το Κουτί της Πανδώρας θα πρέπει να επιμεληθεί τον νέο γεωπολιτικό χάρτη με την Τουρκία που θα ελέγχει μέσω Συρίας και Λιβύης την ανατολική Μεσόγειο.

Βασίλης Μούτσογλου
Πληρεξούσιος Υπουργός Α' ε.τ.